

De (onbedoelde) gevolgen van de Wet opheffing verpandingsverboden voor de overnamepraktijk

*Mr. P.D. van der Eijk en mr. E.A. van Dooren**

In deze column bespreken de auteurs de Wet opheffing verpandingsverboden en analyseren zij de mogelijke gevolgen voor de overnamepraktijk. Zij betogen dat geldvorderingen uit overnamecontracten buiten het toepassingsbereik van deze wet vallen, nu vorderingen uit deze bijzondere transacties niet kunnen worden aangemerkt als voortkomend uit de uitoefening van een beroep of bedrijf.

Sinds 1 juli 2025 is de Wet opheffing verpandingsverboden van kracht (Wov). Een gevolg hiervan is – kort gezegd – dat de verpanding of overdracht van geldvorderingen op naam die voortkomen uit de uitoefening van een beroep of bedrijf niet meer contractueel kan worden beperkt of tegengegaan op straffe van nietigheid.¹ Ook dergelijke contractuele bepalingen van vóór de inwerkingtreding van deze wet zijn sinds 1 oktober 2025 nietig.²

Met de Wov heeft de wetgever de financierbaarheid van het midden- en kleinbedrijf (mkb) willen bevorderen.³ De achterliggende gedachte lijkt te zijn dat bedrijven in het mkb zich vaak geconfronteerd zien met contractuele bepalingen (bijvoorbeeld in algemene voorwaarden) die het voor hen onmogelijk maken om de geldvorderingen die zij op handelspartners hebben te verpanden of over te dragen, en dat zij in de onderhandelingen hier onvoldoende aandacht aan besteden of niet in de positie zijn hiervan af te wijken. Dergelijke bepalingen die de overdracht of verpanding van geldvorderingen op naam uitsluiten of tegengaan, beperken de financieringsbasis van het mkb.⁴

Daarnaast is de regeling bedoeld om de Nederlandse wetgeving in lijn te brengen met die van omliggende landen, om zo de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven te

versterken. De wetgever verwijst in dit kader expliciet naar de regelingen in Duitsland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk.⁵ De Nederlandse regeling lijkt echter verder te gaan dan die in deze landen. Zo geldt in Oostenrijk onder meer dat een cessieverbod slechts bindend is indien dit de schuldeiser niet grovelijk benadeelt.⁶ Voorts kan op grond van de Duitse wetgeving de schuldenaar alsnog bevrijdend betalen aan de oorspronkelijke schuldeiser.⁷ Tot slot ziet het cessieverbod in het Verenigd Koninkrijk slechts op vorderingen die voortvloeien uit de ‘reguliere’ bedrijfsvoering van ondernemingen – de wet spreekt van ‘betalingsverplichtingen die ontstaan als tegenprestatie voor het leveren van goederen, diensten en immateriële activa’ – en zijn diverse typen vorderingen uitgezonderd, zodat daarvoor de cessie alsnog kan worden uitgesloten, waaronder vorderingen uit hoofde van een M&A-transactie.⁸

De regeling van de Wov is opgenomen in een nieuw lid van art. 3:83 BW (het huidige lid 3):⁹

‘Uitsluiting van de overdraagbaarheid of verpandbaarheid is niet mogelijk als het een geldvordering op naam betreft die voortkomt uit de uitoefening van een beroep of bedrijf. Een beding tussen schuldeiser en schuldenaar dat ertoe strekt de overdraagbaarheid of verpandbaarheid van een dergelijke geldvordering geheel of gedeeltelijk uit te sluiten dan wel vervreemding of verpanding ervan tegen te gaan, is nietig.’

Met de gekozen bewoording in lid 3 van geldvorderingen voortkomend uit de ‘uitoefening van een beroep of bedrijf’ rijst de vraag of onbedoelde neveneffecten niet op de loer liggen. Een ruime uitleg van deze bepaling zou kunnen betekenen dat alle ‘zakelijke’ geldvorderingen onder de reikwijdte

* Mr. P.D. van der Eijk is advocaat (partner) Corporate M&A bij Houthoff te Rotterdam. Mr. E.A. van Dooren is advocaat en Professional support lawyer Corporate M&A bij Houthoff te Rotterdam.

1 Art. 3:83 lid 3 BW.

2 Zie art. 85a Overgangswet nieuw BW.

3 *Kamerstukken II* 2019/20, 35482, nr. 3, p. 1.

4 Zie W.H. van Boom, ‘Een nieuwe lente, een nieuw art. 3:83 BW’, *NTBR* 2023/13, par. 3 en P.F.M. Elsenburg, ‘De Wet opheffing verpandingsverboden, een oplossing of vragen om problemen?’, *O&F* 2025, afl. 3, par. 3.1 voor kritische opmerkingen bij de haalbaarheid hiervan.

5 *Kamerstukken II* 2019/20, 35482, nr. 3, p. 1.

6 Zie § 1396a lid 1 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch. Zie ook *Kamerstukken II* 2019/20, 35482, nr. 4, p. 5.

7 Zie § 354a Handelsgesetzbuch.

8 Zie par. 1 sub iii, 2 en 4 sub i Business Contract Terms (Assignment of Receivables) Regulations 2018.

9 Daarnaast is in lid 4 van art. 3:83 BW een uitzondering opgenomen voor vorderingen uit hoofde van bankrekeningen, syndicaatsleningen, de afwikkelingen van betalings- en effectentransacties, en betalingen op een G-rekening.

vallen. Dit zou onder meer een directe impact hebben op de verpandings- en overdrachtsbeperkingen in overnamecontracten.

Anders dan bij bedrijven in het mkb die zich mogelijk door commercieel sterke debiteuren gedwongen geconfronteerd zien met een cessie- en verpandingsverbod in, bijvoorbeeld, inkoopvoorwaarden, hebben partijen bij een overnamecontract vrijwel steeds uitvoerig daarover onderhandeld. Een deel van de bepalingen in overnamecontracten is tegelijkertijd vrijwel altijd inhoudelijk van gelijkaardige strekking, de zogeheten *boilerplate*-bepalingen.¹⁰ Er zijn geen praktische belemmeringen voor partijen om hierover te onderhandelen, maar in de praktijk blijkt dat ‘de markt’ het nut en de noodzaak van dergelijke bepalingen over het algemeen aanvaardt.

Als onderdeel van zulke breed geaccepteerde boilerplate-bepalingen geldt dat geldvorderingen uit hoofde van het overnamecontract veelal niet overdraagbaar of verpandbaar zijn zonder instemming van de wederpartij. Vaak wordt op deze hoofdregel een uitzondering gemaakt voor verpanding of overdracht van vorderingen aan partijen die acquisitiefinanciering hebben verstrekt.

De gedachte achter een cessie- en verpandingsverbod in overnamecontracten is dat partijen die na een intensief onderhandelingstraject tot overeenstemming zijn gekomen over de overname van een onderneming, zich naderhand niet geconfronteerd willen zien met een ‘vreemde’ partij die andere belangen heeft dan de contractspartij. Hierbij kan worden gedacht aan een factoringmaatschappij of een *litigation funder* die een vordering heeft overgenomen van de verkoper en deze agressief probeert te incasseren, zonder enig belang bij het behoud van de zakelijke relatie met de koper of de continuïteit van de overgenomen onderneming. Uit het feit dat dit als boilerplate wordt beschouwd, volgt reeds dat er brede consensus in de markt bestaat dat onbeperkte overdracht of verpanding van vorderingen onwenselijk is.

De wetgever heeft met de Wov als doel om de financierbaarheid van bedrijven in het mkb te bevorderen. Wij menen dat de verwijzing naar een geldvordering die ‘voortkomt uit de uitoefening van een beroep of bedrijf’ daarom niet zo breed moet worden uitgelegd dat ook geldvorderingen die voortkomen uit overnamecontracten (maar denk bijvoorbeeld ook aan investerings- of jointventureovereenkomsten) daaronder vallen.¹¹ Een beperktere uitleg, waarbij enkel wordt gekeken naar geldvorderingen die voortvloeien uit de ‘reguliere’ bedrijfs- of beroepsuitoefening, sluit ook aan bij bovengenoemde regeling in het Verenigd Koninkrijk.

10 Zie voor een uitputtende beschrijving van de kwalificatie van boilerplate-bepalingen J.W.A. Dousi, *De uitleg van Anglo-Amerikaanse boilerplate-bedingen in Nederlandse contracten* (O&R nr. 121), Deventer: Wolters Kluwer 2020.

11 Evenzo J.M. van Dijk, ‘De reikwijdte van de Wet opheffing verpandingsverboden’, *Ondernemingsrecht* 2026/10, par. 3.

Mocht blijken dat de Wov toch ruimer moet worden uitgelegd dan wij logisch – en, eerlijk gezegd, ook wenselijk – achten, dan rijst de vraag hoe daarmee in de overnamepraktijk zal worden omgegaan. Manieren om te voorkomen dat partijen toch overgaan tot overdracht of verpanding van vorderingen, zouden op het eerste gezicht van exotische aard zijn. Zo is in de literatuur onder meer gewezen op de mogelijkheid van een rechtskeuze die niet-overdraagbaarheidsbedingen wel toestaat, het vormgeven van een vordering als een recht aan toonder, en het opnemen van een beding dat de schuldenaar toestaat om te allen tijde bevrijdend te betalen aan zijn oorspronkelijke schuldeiser.¹² Hoewel het bedenken van deze *workarounds* vaktechnisch uiteraard bevredigend kan zijn, roepen dit soort oplossingen wel de vraag op of het middel niet erger is dan de kwaal.

Maar wellicht maken wij wel van een mug een olifant, en blijkt dat de overnamepraktijk zich al die jaren gek heeft laten maken door de Angelsaksische rechtscultuur om de overdracht en verpanding van vorderingen uit overnamecontracten standaard uit te sluiten. Mogelijk breekt bij onze principalen het koude angstzweet niet uit bij de gedachte aan (gedwongen) overdrachts- en verpandingsvrijheid, en beweegt de brede consensus over de boilerplates geruisloos mee met een ruime uitleg van de Wov. Maar laat de rechterlijke macht dat nog maar even niet horen.

12 Zie Houthoff, *Consultatie ontwerp wetsvoorstel Wet opheffing verpandingsverboden*, 20 augustus 2018, www.internetconsultatie.nl/verpandingsverbod/reactie/973b68ae-1f11-4732-b92c-e060f98c1da0, Van Boom 2023, par. 3, C.P. Hooft, J.H.U. van Grevenstein & R.M. Ebens, ‘De gevolgen voor shareholder loans en vendor loans van de Wet opheffing verpandingsverboden’, *TOP* 2025, afl. 6, p. 7-9 en M.H.E. Rongen, ‘De Wet opheffing verpandingsverboden is er! Alle ophef voorbij?’, *O&F* 2025, afl. 4, par. 4, waar ook nog andere mogelijkheden worden genoemd. Overigens is daarmee niet gezegd dat dergelijke bepalingen niet alsnog onder het verbod van art. 3:83 lid 3 BW kunnen vallen, omdat zij de overdraagbaarheid of verpanding gedeeltelijk uitsluiten of tegengaan en daarom alsnog nietig zijn.